
A GYERMEKI SZEMÉLYISÉG MEGISMERÉSE ÉS MEGÍTÉLÉSE

Fodor László

Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely

Előadásomban a gyermeki személyiség megismerésének fogalmára és pedagógiai jelentőségére, alapvető irányaira, dimenzióira és követelményeire, a megismerés folyamatában megnyilvánuló nehézségekre, valamint a tévedések formáira és okaira óhajtok kitérni. Abból az alapvetésből indulok ki, mely szerint a gyermeki személyiség fejlődésének nyomon követése, a pillanatnyi fejlettségi szintek megállapítása, a pozitív fejlemények feltárása, a fejlődési folyamat egyes hiányosságainak és zavarainak elhárítása vagy kompenzálása a gyakorló pedagógus fontos szakmai kötelessége. Ennek teljesítéséhez a pedagógusnak nyilván ismernie kell a fejlődésben lévő gyermeki személyiség alapvető komponenseit, azok kibontakozásának jellegét és sorrendjét, a gyermekkori fejlődés normális menetét, síkjait, szintjeit és érzékeny pontjait, a megjelenhető problémák okait.

A továbbiakban a növendékek személyiségének megismerésére tett pedagógusi erőfeszítések jelentőségét taglalom, mely mindenekelőtt azzal függ össze, hogy a pedagógus elméjében a gyermeki személyiségről kialakult (többé-kevésbé reális) képnek az oktatási tevékenységek irányában erőteljes szabályozó értéke van.

A megismerés nehézségeire vonatkozóan azokra a gátló tényezőkre hivatkozom, amelyeket az általános személyiségpercepció terén Asch, Zajonc, Nisbett és Allport is teoretizáltak. Személyes tapasztalataim azt igazolják, hogy a pedagógusok megismerési törekvései napjainkban alapvetően a szubjektív megismerés kategóriájába tartoznak, hisz többnyire az egyszerű észlelés adatain, s nem a tudományos módszerek által nyújtott objektív információkon nyugszanak. Vizsgálódásaim alapján arra következtetek, hogy ha a pedagógus a tanulók megismerésében csupán megfigyeléseire alapoz, akkor a megismerés következménye csak egyszerű észrevételekben és megállapításokban ölt testet. Ezek szabályozó ereje pedig meglehetősen alacsony szintű. Rámutatok továbbá arra, hogy milyen tényezőkkel függnek össze a gyermekészlelésében bekövetkező torzulások. Ezek alapján arra következtetek, hogy a gyermekek hibás megítélését általában két, részint észlelési, részint mentális feldolgozási (gondolkodási) hibatípusok határozzák meg. A tévedésekhez vezető utak elemzésében kitérek a túlegyszerűsítésre, a címkézésre és a projekcióra.

A megismerési dimenziók vonatkozásában azt a konklúziót fogalmazom meg, hogy a gyermeki személyiség megismerését favorizálja, ha a pedagógus pontos részletességgel meghatározza a megismerés céljait, és ha egyértelműen elkülöníti annak alapvető területeit.

Előadásomat a megismerés néhány – többek között a pedagógus szociomorális érettségére, egészségére, szakmai tapasztalatára, érzékenységére, empátiás képességére vonatkozó – követelményének bemutatásával zárom.